

Píseň: EZ692 - De profundis + **modlitba; Oddíl k výkladu:**
Sd 9, 1-22

Milí přátelé,

minulý týden jsme se rozloučili s Gedeonem-Jerubaalem. Ačkoli v závěru života dal v Ofře postavit efód, Israelci zapomněli na Hospodina až po jeho smrti (Sd 8, 33-35). Velmi rychle kmeny severní oblasti také zapomněly, co pro ně Gedeon udělal. Co pro ně riskoval. A jak je Hospodin zachránil skrze Gedeona před obrovskou přesilou Midjanců pod velením Zebucha a Salmuny.

Sd 8, 31 nenápadně zmínil, že Gedeonova „ženina“¹ mu porodila syna Abímeleka („Můj otec je král“; pravděpodobně však jde spíše o titul než o vlastní jméno - srv. pádišáh či farao). A že se tak stalo v Šekemu.

Abímelekův populismus

Čímž bylo zaděláno na pokračování příběhu. Je to právě tento levoboček Abímelek, který se přichází ucházet o vládcovskou hodnost (Sd 9, 2). Kromě argumentu velkého počtu Gedeonových/Jerubaalových synů (srv. výklad z předchozího setkání) je Abímelekovým argumentem také „jsem vaše krev a tělo.“ Tedy příbuzenský vztah s Šekemskými.²

Argumenty jsou to typicky populistické a zafungují. Ne nadlouho (srv. již Sd 9, 22; také pokračování příběhu), ale zla stihnout díky nim všichni zúčastnění způsobit mnoho. Kamarádíčkování, trafiky a dohazování „těm našim“ tak nejsou výdobytky moderních společností, ale reliktem doby starověké. Snad tento relikť brzy pomine. Protože stejně jako dnes, i šekemským se toto zalíbilo a k Abímelekovi se přidali.

¹ Tedy nešlo o legitimní manželku, „ženu.“

² Srv. Mt 12, 46-50 a stejné v Mk 3, 32nn. Ještě důrazněji pak hovoří Dt 6, 4-5. Ani slovo o rodině, nýbrž o milování *Hospodina* vším, čím člověk je.

Dokonce mu poskytl velké množství stříbra (70 šekelů = cca 1, 5 kg). Ba dokonce stříbro posvátné - z Baalovy svatyně.³ Aby si Abímelek najal žoldáky (ČEP: „lehkomyšlné a bezohledné muže“). To je na několikrát špatná situace: Náboženské prostředky jsou použity v mocenském boji. Navíc proti mužům, kteří o vládu nijak neusilují. Ba dokonce ani nežijí ve stejném městě (Ofra a Šekem). A poslední třešnička Abímelekovy hrůznosti: Nástrojem uzurpování moci je povraždění konkurentů.⁴

Díky Bohu, že takový způsob nakládání s finančními prostředky náboženských hnutí už je spíše za námi.

Abímelek se tak stal králem. Což je veliká změna uspořádání pro nomádské Israelce, kteří žijí v Palestinské oblasti pár desetiletí. Jak Abímelekův příběh tak pozdější nástup království v Samuelově stáří však říkají jasně: Tudy ne!

Přeživší

Avšak jak už to u populistů bývá, věci nepromýšlejí do hloubky. A tak je ani pořádně neprovádějí. Abímelekovo vraždění vlastních příbuzných totiž jeden přežil - Jótam („Hospodin je upřímný“), nejmladší syn Gedeonův. Tedy syn, který by neměl ničím ohrozit Abímelekovu vládu. Opak je však pravdou, podobně jako je důležitý např. Josef nebo Benjamín v Jakobově příběhu.

Tento Jótam, přestože sám a nejmladší, přesto jedná proti samozvanému králi, vrahovi svých příbuzných a uzurpátorovi: Krátce po vyhlášení Abímeleka králem přišel k Šekemu a vyhlásil z Gerizímu⁵ své podobenství o výběru krále.

³ Starověké svatyně fungovaly také jako svého druhu „banky.“ V pozitivním smyslu sbíraly prostředky pro pomoc potřebným (tak dodnes, srv. také např. Pavlovu sbírku pro Jeruzalém). Svatyně je místem, kde se scházejí lidé a lze užít apelu boží moudrosti/vyššího dobra k finančním darům. Lévitě dokonce nedisponovali žádnou půdou ani majetkem, byli zcela odkázáni na dary a oběti. Avšak stejná situace byla opakovaně v lidských dějinách využívána také k financování válek a zabíjení - Abímelek nebyl ani prvním ani posledním.

⁴ Podobně však také Šalomoun - 1Kr 2, 13nn.

⁵ Tedy z jedné z posvátných hor. Dodnes jde o centrum samařského židovství. Šekem leží na úpatí této hory. Samařané říkají, že touto horou je myšlena Abrahamovská Morija (= Na Hospodinově hoře se uvidí) a že zde se setkal Abraham a Malkisedek. Nedaleko je také Josefův hrob (Joz 24, 32). Gerizím byla úrodnou horou, často symbolem

Podobenství

Podobenství samotné je snad v základní zvěsti sdělné: Nikdo moudrý, rozumný a užitečný králem být nechce. Jde o obtížné břemeno služby lidem i Bohu, má-li být vykonáváno správně. A možá není vůbec zapotřebí. Jediný, kdo je ke kralování ochoten, je neužitečný, obtížný a otravný trnitý keř⁶.

Ten jediný je ochoten přijmout, ale pouze pod podmínkou naprosto otrocké podřízenosti ostatních. A protože stromy se schoulit pod keř nemohou, dojde brzy ke vzpouře proti tyranskému trnitému keři - Abímelekovi - který ve své tyranii zničí ty, kterým měl být králem i sám sebe (srv. závěr podobenství Sd 9, 20).

Udivující je, že ani Jótamovo připomenutí Gedeonových činů s šekemskými nehnulo. Tak rychle zapomněli na Gedeonovy činy? Vždyť je před nimi jeho nejmladší syn, takže může jít o dobu maximálně v řádu let!

Poté Jótam uprchl. Jeho jednání bylo velmi odvážné až troufalé. A ten, proti kterému hovořil prorockým hlasem povraždil 69 jeho bratrů. Proč by tedy váhal zabít také Jótama?

Jótamovo podobenství však je v jádru právě prorockou zvěstí. Není osudovou, nevyhnutelnou sudbou. Není jasnovidectvím do kamene vytesané budoucnosti. Je pohledem na současnou situaci skrze optiku budoucnosti. Škemští se ještě mohou zachránit. Mohou Abímelekovi odebrat královskou hodnot stejně snadno, jako mu ji právě udělili. Vždyť je to masový vrah! Co bude králi Abímelekovi bránit jednat stejně s těmi, kteří budou jiného názoru? Jak o tom také uslyšíme v pokračování Abímelekova příběhu.

Pokud by se však Jótam mýlil, je připraven nést Boží soud - a přeje šekemským i Abímelekovi dobré. I v tom je prorocký způsob jeho výpovědi.

požehnání. Vposledu jde o místo s podivně kvalitní akustikou - Jótam tedy skutečně mohl volat z hory a být dole slyšet.

⁶ Kraličtí: dříví bodláku.

Šekemští tedy měli na výběr. A také si vybrali - ne Hospodina, ne Gedeona, ne Jótama, nýbrž vraha, populistu, uzurpátora.

Bible pak předešle, jak příběh dopadne: Abímelek byl králem tři roky. Tedy směšně krátkou dobu. Ačkoli příběh jeho pádu bude teprve následovat, čtenáři je dopřáno vědět, že o svém údělu zúčastnění již rozhodli.

V hlubším významu pak podobenství říká: Žádný hodnotný strom nechce být králem, protože má jiný úkol. Lepší úkol: Nést dobré ovoce. Podobná zvěst zní opakově v SZ (např. Iz 5) i v NZ („strom poznáte po ovoci“). Kralování je tak možná označeno až za „neužitečnou“ funkci pro „neužitečné.“ Ačkoli králové se rádi přirovnávají k mohutnému stromu, v jehož stínu mohou poddaní odpočívat. Že je to lež víme i dnes. Království automaticky zvyšuje ekonomickou zátěž obyvatelstva. A možná skutečně není zapotřebí...

Posledním bodem je skutečnost, že stromy i keř se navzájem požrou ohněm. Zapálit vzrostlý a živý strom však není nic snadného. Avšak přízemní trnitý keř vzplane snadno... a vezme sebou všechny, kteří se pod něj pokoušejí schovat. I to je zvěstí Jótamových slov.

Závěr

Abímelek byl korunován v chrámu Baala smlouvy. Stává se tedy sice králem, ale králem zcela pohanského ražení - viditelným zosobněním božstva. . A jeho moci - také povražděním potenciálních rivalů. Tak velice zapomněl Israel na Hospodina. Jak to historie zná až příliš dobře.

Naopak Jótam dnešním oddílem mizí ze scény. Stejně jako jeho bratři, i on byl vychován Gedeonem, který odmítl královskou hodnost pro sebe i své syny. Nikdy by se o tuto hodnost neucházeli. Jejich vraždění tedy bylo naprosto nesmyslné a zbytečné. A tím horší.

Kam přesně Jótam utekl, nevíme. Beer znamená studnice (srv. Beer-šebu). Pravděpodobně je i v tom pointa zdůrazňující jeho „zmizení ze scény“ a nenalezitelnost. A tak předání celé

situace do Božích rukou, místo aby se sám pokoušel naplnit krevní mstu.

Píseň: EZ636 - Z tvé ruky, Pane můj + **modlitba Páně**
Rozhovor